

Gabriela Paprotna

"Przystosowanie psychospołeczne dziecka do przedszkola", Jadwiga Lubowiecka, Warszawa 2000 : [recenzja]

Nauczyciel i Szkoła 3-4 (12-13), 248-249

2001

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Gabriela Paprotna

Recenzja książki: Jadwiga Lubowiecka, *Przystosowanie psychospołeczne dziecka do przedszkola.*

Warszawa 2000, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne Spółka Akcyjna,
ss. 154.

W serii LITERATURA PEDAGOGICZNA ukazała się w roku 2000 książka Jadwigi Lubowieckiej pt. *Przystosowanie psychospołeczne dziecka do przedszkola*. Stanowi ona efekt przemyśleń i studiów literaturowych autorki oraz badań empirycznych, jakie podjęła w tym zakresie.

Uzasadnieniem dla omawianej pracy jest nie tylko luka w literaturze przedmiotu, ale również przemiany cywilizacyjne, które sprawiają, że coraz częściej ludzie realizują swoje życiowe cele w kilku środowiskach, co wymaga określonych zdolności adaptacyjnych. Jak twierdzi autorka — „tak więc rodzi się potrzeba uważniejszego traktowania zjawiska adaptacji dzieci do instytucji edukacyjnych generalnie, a z uwagi na wiek dzieci — do przedszkola w szczególności” (s. 7).

W I części pracy (rozdziały 1, 2, 3, 4 i 5) zawarty jest przegląd literatury przedmiotu, w którym J. Lubowiecka skupia się wokół tych zagadnień, które wyznaczają proces przystosowania dziecka do przedszkola, jak też ukierunkowują postrzeganie tego problemu przez badaczy. Autorka wyjaśnia tu więc, jak jest rozumiane pojęcie przystosowania w naukach społecznych, przywołując liczne nazwiska autorów stosownych opracowań, w sposób szczególnie zaś koncentruje się na rozpatrzeniu problemu adaptacji w kontekście wychowania i interakcji z otoczeniem. Wśród wielu różnych interakcji, jakie mają miejsce w procesie przystosowania, należy zwrócić uwagę zwłaszcza na interakcję nauczyciel – dziecko. „Zawsze towarzyszy jej obawa ze strony dorosłego, jak intencjonalnie sterować rozwojem dziecka, aby nie traciło ono swej indywidualności i podmiotowości, zwłaszcza w warunkach wychowania zbiorowego” (s. 30).

Rodzina i przedszkole to dwa środowiska, które w znaczący sposób mogą determinować przebieg procesu adaptacji dziecka do nowych warunków. Mogą wpływać tak stymulująco, jak i hamująco na rozwój dziecka. Ważne, by zdawać sobie sprawę z szans, ale i zagrożeń związanych z przebywaniem dzieci w tych środowiskach. Autorka określa tu zadania rodziny i przedszkola w procesie adaptacji, odnosząc je do potrzeb i możliwości dzieci, rozpoczynających edukację przedszkolną. Zwraca też uwagę na trudności, jakie w tym procesie występują, na ich źródła i przejawy. Jak pisze — „nie chodzi o to, aby opóźnić moment poznawania nowego środowiska społecznego przez dziecko, ale o to aby odbywało się to na miarę jego możliwości rozwojowych i gratyfikowało mu wysiłek adaptacyjny” (s. 55).

W II części opracowania autorka zawarła opis procedury badawczej (rozdział 6) oraz wyniki badań własnych wraz z próbą ich interpretacji (rozdziały 7 do 12).

Istotą przeprowadzanych badań było poszukiwanie możliwości ułatwienia dzieciom adaptacji do przedszkola poprzez współpracę z rodzicami. Zweryfikowano projekt badawczy zmierzający

do pokonania progu przejścia dziecka 3-letniego ze środowiska rodzinnego do środowiska przedszkolnego. Szczegółowo odzwierciedla to program wstępnej adaptacji (scenariusze zajęć metodycznych, s. 77–82), w których określono zadania, formy ich realizacji, jak też termin i czas zajęć.

Omawiając wyniki badań autorka porównuje dwie grupy — eksperymentalną i kontrolną — pod względem funkcjonowania w okresie adaptacji, w szczególności ich stosunku emocjonalnego do przedszkola, i zachowań w zabawie. Analizie poddane zostały również czynniki osobnicze, takie jak ogólny rozwój dziecka, płeć czy poziom samoobsługi — oraz czynniki środowiskowe. Wśród czynników związanych ze środowiskiem rodzinnym przedmiotem zainteresowania były: warunki socjalne rodzin, liczba dzieci, pokoleniowość w rodzinach, struktura rodzin oraz wykształcenie matek. Wśród czynników związanych ze środowiskiem przedszkolnym badaniu poddano warunki lokalowe i materialne placówek, liczbę dzieci w grupie i styl pracy nauczycielek. Istotny dla przystosowania okazał się też pobyt dziecka w żłobku.

Wydaje się, że autorka uwzględniła większość istotnych czynników, wyznaczających przebieg procesu adaptacji (lista ta, zresztą, zawsze może mieć charakter otwarty).

Ogólnie można stwierdzić, że dzieci objęte programem badawczym wykazały lepszy poziom przystosowania do nowego środowiska, tzn. przedszkola. (Szczegółowe dane czytelnik znajdzie w odpowiednich rozdziałach książki). Jak się też okazuje, doświadczenia te nie są bez znaczenia dla adaptacji szkoły, czyli kolejnego nowego środowiska, w jakim przyjdzie dziecku funkcjonować.

W końcowej części pracy (Podsumowanie i wnioski ogólne) autorka odnosi się do przyjętych hipotez i odpowiada na pytania badawcze. Niektóre spostrzeżenia mogą wręcz stanowić inspirację dla praktyki pedagogicznej i działań edukacyjnych, zwłaszcza, że w efekcie badań odnotowano zbyt mały zakres wiedzy nauczycieli z zakresu psychologii dziecka w stosunku do rozbudowanego systemu wiedzy metodycznej.

Całość zamyka bogaty wykaz literatury oraz aneks, w którym znajdujemy wzory narzędzi badawczych.

Praca ma logiczną konstrukcję, co ułatwia jej odbiór. Wyniki badań zostały czytelnie przedstawione.

Myślę, że książka J. Lubowieckiej nie tylko wypełnia lukę w literaturze przedmiotu, może też stanowić pomoc dla nauczycieli przedszkoli, pragnących ułatwić dzieciom znalezienie się w nowym środowisku. Program wstępnej adaptacji dziecka, zaproponowany przez autorkę może być bowiem wykorzystany w praktyce, co nadaje pracy walor użyteczności. Zagadnienia tu poruszane są istotne, zwłaszcza że wciąż jeszcze problem adaptacji dziecka do przedszkola stanowi otwarty problem badawczy.

Odbiorcami pracy mogą być zarówno nauczyciele przedszkoli, pragnący doskonalić się w zawodzie i wykonywać go w sposób świadomy, jak i studenci kierunków pedagogicznych, przygotowujący się do pracy z dziećmi. Wiele informacji zaciekawiłoby też rodziców dzieci, jak i wszystkich, dla których edukacja przedszkolna jest wartością.